

Ministerie van Landbouw, Visserij,
Voedselzekerheid en Natuur

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De President van de Algemene Rekenkamer
De heer drs. P.J. Duisenberg RC
Postbus 20015
2500 EA DEN HAAG

**Directie Financieel
Economische Zaken**

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lvvn

Ons kenmerk
FEZ / 106911737

Datum 15 juni 2026
Betreft Bestuurlijke reactie op rapport stikstof veehouderijen

Geachte heer Duisenberg,

Met belangstelling heb ik kennisgenomen van het concept-rapport 'Focus op stikstof van veehouderijen'. Het rapport beschrijft de ontwikkeling tussen 2019 en 2025 van het aantal runderen, varkens en kippen, de stalemissies en de bijdrage van vrijwillige beëindigingsregeling aan deze ontwikkeling. In het rapport wordt verder ingezoomd op de emissiedaling die is gerealiseerd in de nabijheid van Natura 2000-gebieden en biedt tevens een korte vooruitblik op de in het coalitieakkoord aangekondigde zonering.

Hierbij maak ik graag gebruik van de door u geboden gelegenheid om op het rapport te reageren. In het rapport worden geen aanbevelingen gedaan. Mijn reactie heeft dan ook enkel betrekking op de in het rapport gepresenteerde feiten en gedane constatering.

De Algemene Rekenkamer (hierna: AR) constateert dat de daling van de emissie van ammoniak uit stallen die tussen 2019 en 2025 is gerealiseerd (10,7 kiloton) voor circa de helft is toe te schrijven aan beëindigingsregelingen, waar naar verwachting ruim 1.300 veehouders gebruik van maken. De andere helft is het resultaat van o.a. de toepassing van emissiearme staltechnieken en managementmaatregelen. Alhoewel geen onderdeel van het onderzoek wijst de AR er wel – terecht – op dat aanwending van dierlijke mest op landbouwgronden een belangrijke bron van emissies vormen. U haalt daarbij een studie van Wageningen University en Research aan waarin is berekend dat het vervallen van de derogatie tot een emissiedaling bij de aanwending van dierlijke mest kan leiden van 9 kiloton.

Het rapport bevestigt dat maatregelen om emissiedaling te realiseren effect hebben en dat maatregelen aan moeten grijpen op alle bronnen van ammoniakemissie; emissiearme stallen en technieken, managementmaatregelen, emissiearme aanwending van dierlijke mest en vrijwillige beëindiging van veehouderijen door (gerichte) subsidieregelingen. Het pakket aan maatregelen waar het kabinet aan werkt ziet op al deze bronnen.

De AR constateert dat ongeveer 34% van de veehouders die op grond van een van de Lbv-regelingen (Lbv, Lbv-plus, Lbv kleinere sectoren) een positieve subsidiebeschikkingen hebben ontvangen uiteindelijk van deelname afziet (de subsidieaanvraag intrekt). De redenen waarom veehouders uiteindelijk van deelname afzien zijn volgens de AR zeer divers. Uit de door de AR uitgevoerd analyse blijkt daarnaast dat rundveehouders minder deelnemen aan vrijwillige beëindigingsregelingen dan veehouders uit andere sectoren. Volgens de AR is een reden hiervoor dat melkveehouders gehecht zijn aan hun bedrijf en locatie waardoor er een sterke wens kan bestaan om de onderneming voort te zetten, bijvoorbeeld door opvolging of opkoop.

Iedere veehouder maakt zelf de afweging of deelname aan een beëindigingsregeling past in de persoonlijke situatie. Maar ook als veehouders eenmaal een positieve subsidiebeschikking hebben ontvangen kunnen zij die afweging nog maken en uiteindelijk afzien van beëindiging van hun veehouderijlocatie. Dit is inherent aan het vrijwillige karakter van subsidieregelingen. Het is een afweging die iedere veehouder zelf moet maken en waarbij de overwegingen zeer persoonlijk zijn. Zoals aangekondigd in het coalitieakkoord zetten we de vrijwillige beëindigingsregelingen voort en richten we die meer op veehouderijlocaties gelegen binnen een strook rond een overbelast Natura 2000 gebied.

In uw rapport gaat u ook in op de effectiviteit van maatregelen dichtbij Natura 2000-gebieden. U benoemt onder andere dat in de voorbije jaren de stalemissies nabij Natura 2000-gebieden harder zijn gedaald dan het landelijk gemiddelde. Terecht constateert u tevens dat, om de depositie op Natura 2000-gebieden te reduceren, het effectiever is om emissies in zones rond die Natura 2000-gebieden weg te halen dan verder weg. Het is ook om deze reden dat het kabinet op dit moment een gebiedsgerichte aanpak uitwerkt.

In uw onderzoek haalt u ook een onderzoek van de WUR aan.¹ In dit onderzoek bevestigt de WUR het belang van gericht beleid dichtbij Natura 2000-gebieden maar wordt ook aangegeven dat het terugdringen van emissies op landelijk niveau óók noodzakelijk is. Om die reden is het generiek sturen op emissies ook onderdeel van de aanpak die het kabinet op dit moment uitwerkt.

Om succesvol beleid te kunnen maken, is het van belang om gebruik te kunnen maken van verschillende soorten kennis. Uw onderzoek bevat veel interessante inzichten en deze inzichten komen goed van pas bij de verdere beleidsvorming. Ik wil u daarom hartelijk danken voor het uitvoeren van dit onderzoek.

Hoogachtend,

Jaimi van Essen
Minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur

---

¹ WUR (2026). *De Nederlandse stikstofcrisis. Van verwarring naar verbinding*